

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

Občianske združenie Tobiáš, Solivarská 60, 080 05 Prešov

NÁVRHY NA LEGISLATÍVNE ZMENY ZA ÚČELOM ZEFEKTÍVNENIA VEREJNEJ SPRÁVY

Dokument bol vytvorený v rámci projektu "Zefektívnenie verejných politík s dopadom na predprimárne vzdelávanie sociálne znevýhodnených skupín".

Kolektív autorov

Text neprešiel jazykovou ani grafickou úpravou.

**Tento projekt je podporený z Európskeho
sociálneho fondu.**

NÁVRHY NA LEGISLATÍVNE ZMENY ZA ÚČELOM ZEFEKTÍVNEŇA VEREJNEJ SPRÁVY

1 NÁVRH NA LEGISLATÍVNE ZMENY VZHĽADOM K SYSTÉMU VZDELÁVANIA A STAROSTLIVOSTI V RANOM DETSTVE

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

Dokument bol vytvorený v rámci projektu:

“Zefektívnenie verejných politík s dopadom na predprimárne vzdelávanie
sociálne znevýhodnených skupín”.

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

www.reformuj.sk / www.oz-tobias.webnode.sk

1 NÁVRH NA LEGISLATÍVNE ZMENY VZHĽADOM K SYSTÉMU VZDELÁVANIA A STAROSTLIVOSTI V RANOM DETSTVE

Základné východiská:

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov;

Zákon č. 254/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Podľa zákona 448/2008 o sociálnych službách a zvlášť novinkách zavedených v roku 2014 sa kľúčovými službami javia dva druhy:

- sociálne služby krízovej intervencie a to najmä tzv. komunitné centrá a terénna sociálna služba krízovej intervencie;
- sociálne služby na podporu rodiny s deťmi a to najmä služba včasnej intervencie.

2

Komunitné centrá (ďalej KC) sú bližšie definované v § 24d. Svoje služby orientujú na osoby v nepriaznivej sociálnej situácii, akou je podľa § 2 písmena h) zotrvávanie v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby. Komunitné centrá neposkytujú rovnaké služby a kvalita ich služieb je tiež rôznorodá (čo podľa nás súvisí napr. aj s nízkym počtom zamestnancov, ich finančným ohodnotením a tým atraktivitou tejto pozície, materiálno-technickým vybavením a pod. Najviac realizovanými činnosťami sa objavujú:

- záujmová činnosť;
- základné sociálne poradenstvo;
- preventívne aktivity;
- pomoc pri príprave na školskú dochádzku a školské vyučovanie.

Služba včasnej intervencie, ako jedna zo sociálnych služieb na podporu rodiny s deťmi, je primárne určená pre deti so zdravotným postihnutím (podľa § 33 práve deťom, ktorých vývoj je ohrozený zdravotným postihnutím). S definovaním tejto kategórie však existujú problémy.

Vzhľadom na počet poskytovateľov Služby včasnej intervencie a vymedzenú primárnu cieľovú skupinu, nemôžeme hovoriť o systémovom riešení situácie najviac ohrozených skupín obyvateľov.

Terénna sociálna služba krízovej intervencie je zo všetkých troch uvedených typov sociálnych služieb najšpecifickejšou z aspektu poskytovania služieb súvisiacich s výchovu a vzdelávaním, resp. prípravou na vzdelávanie, keďže primárnym zameraním a činnosťami v rámci tejto služby sú najmä: „...vykonávanie preventívnej aktivity, poskytovanie sociálneho poradenstva, sociálnej rehabilitácie, pomoci pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov a utváranie podmienok na výdaj stravy alebo výdaj potravín“ (§ 24a zákona 448/2008 Z.z. o sociálnych službách).

3

Služby VSRD v širokom ponímaní, a to najmä tie z nich, ktoré sú primárne poskytované deťom vo veku do troch rokov a ich rodinám sú primárne viazané na rezort sociálnych vecí a rodiny a kategóriu „zdravotné postihnutie“. Čiastočne sa ich môže týkať aj sociálna služba komunitné centrum, ktoré sa napr. v rámci preventívnych aktivít môže venovať aj vekovej skupine detí do troch rokov.

V rámci rezortu školstva v systéme VSRD okrem materskej školy (ktorá sa však orientuje primárne na deti vo veku 3 až 6 rokov) existujú v skutočnosti len dve zariadenia, ktoré poskytujú svoje služby rodinám s deťmi od ich narodenia. Sú to školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie – *Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a Centrum špeciálnopedagogického poradenstva*. V školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie sa podľa § 130, odseku (1) Zákona 254/2008 „vykonáva najmä psychologická, pedagogická, špeciálnopedagogická vrátane

logopedickej a liečebnopedagogickej činnosti a sociálna činnosť zameraná na optimalizáciu výchovného, vzdelávacieho, psychického, sociálneho a kariérového vývinu detí od narodenia až po ukončenie prípravy na povolanie. Osobitnú starostlivosť venujú deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Poradenské služby poskytujú aj zákonným zástupcom detí a pedagogickým zamestnancom“.

Na Slovensku je systém vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve štruktúrovaný na základe veku detí, pričom verejné politiky zamerané na rané intervencie (vek od 0 do 3 rokov) a predškolský vek (3 až 6 rokov) nie sú navzájom prepojené. Zodpovednosť spojená s riadením a tvorbou politik VSRD, ich reguláciou a financovaním je rozdelená medzi rôzne inštitúcie a orgány.

Na základe analýz predložených vo výslednom dokumente aktivity 1.2 konštatujeme, že momentálne štát v podstate nie je schopný zabezpečiť dostupnosť odborných služieb všetkým deťom vo veku od narodenia po moment nástupu na povinnú školskú dochádzku (a zvlášť vo veku od narodenia do troch rokov) a ich rodinám, ktoré by takéto služby potrebovali.

Návrhy vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve v kontexte zákona o sociálnych službách a v kontexte školského zákona:

- 1. Definovať a vytvoriť komplexný systém "vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve" (VSRD) v súlade s medzinárodnými štandardami;*
- 2. Zladiť cieľové skupiny VSRD v rámci jednotlivých rezortov v rámci rezortu sociálnych vecí, práce a rodiny;*
- 3. Akceptovať medzinárodnú definíciu VSRD a aplikovať ju do príslušnej slovenskej legislatívy;*
- 4. Identifikovať v systéme tých poskytovateľov, ktorý spĺňajú základné kritériá poskytovateľov služieb VSRD;*
- 5. Postupne budovať systém služieb pre všetky cieľové skupiny podľa medzinárodných štandardov.*

Momentálne štát v podstate nie je schopný zabezpečiť dostupnosť odborných služieb všetkým deťom vo veku od narodenia po moment nástupu na povinnú školskú dochádzku (a zvlášť vo veku od narodenia do troch rokov) a ich rodinám, ktoré by takéto služby potrebovali. Aj nízka miera zaškolenosti detí v materských školách, a to zvlášť z marginalizovaných rómskych komunít, môže súvisieť s nízkou mierou dostupnosti a tým nízkou mierou využívania práve služieb v rámci VSRD, ktoré sme naznačili vyššie.

Najviac ohrozenými skupinami obyvateľstva môžeme v najširšom slova význame vnímať deti a ich rodiny s rizikom znevýhodnenia. Podľa Európskej komisie¹ patria do tejto skupiny deti a ich rodiny žijúce v chudobe; deti so znevýhodnením (najmä mentálnym, ale v širšom ponímaní zdravotným); deti migranti, resp. žiadatelia o azyl; deti ohrozené zanedbávaním a zneužívaním; deti z prostredia, kde sa hovorí iným ako jazykom majority; a explicitne sú uvedené aj rómske deti. Z tohto pre nás vyplýva dôležitá skutočnosť, a síce, že deti s rizikovým vývinom, resp. deti s rizikom znevýhodnenia je skupina detí definovaná širšie, ako je tomu v slovenských záväzných normách a dokumentoch. Problém spočíva aj v tom, že cieľová skupina, teda potenciálni oprávnení prijímatelia služieb v systéme VSRD je definovaná odlišne v rezorte školstva a v rezorte sociálnych vecí. Na národnej úrovni odporúčame zjednotiť a definovať ohrozené skupiny obyvateľov s ohľadom na uvedené skutočnosti. Kategória „sociálne znevýhodnené / znevýhodňujúce prostredie“ sa v tejto súvislosti javí ako jedna z kľúčových.

---

¹Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care, 2014.

NÁVRH OPATRENÍ ZAMERANÝCH NA ZEFEKTÍVNIENIE VEREJNEJ SPRÁVY

2 NÁVRH NA LEGISLATÍVNE ZMENY VZHĽADOM K FINANČNEJ DOSTUPNOSTI MATERSKÝCH ŠKÔL

Európska únia
Európsky sociálny fond

Dokument bol vytvorený v rámci projektu:

“Zefektívnenie verejných politík s dopadom na predprimárne vzdelávanie sociálne znevýhodnených skupín”.

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

www.reformuj.sk / www.oz-tobias.webnode.sk

2 NÁVRH NA LEGISLATÍVNE ZMENY VZHLADOM K FINANČNEJ DOSTUPNOSTI MATERSKÝCH ŠKÔL

Základné východiská:

- Materské školy v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí sú financované od 1. 1. 2005 z výnosu dane z príjmov fyzických osôb, ktoré dostávajú obce.
- Spôsob rozdeľovania a poukazovania výnosu dane z príjmov fyzických osôb do rozpočtu obcí upravuje zákon č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samospráve v znení neskorších predpisov.
  - Kritériá a váhy rozdeľovania výnosu dane z príjmov fyzických osôb do rozpočtov obcí určuje *nariadenie vlády SR č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samospráve v znení neskorších predpisov*.
  - *Zber údajov* potrebných na rozdeľovanie a poukazovanie *výnosu dane z príjmov fyzických osôb obciam na školstvo* sa uskutočňuje podľa *§7a zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov*.
  - Originálne kompetencie obcí na úseku školstva sú definované v *zákone č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*. V tomto zákone sú uvedené kompetencie a úlohy pre obce (§ 6 ods. 12) v oblasti financovania školstva. Tu je uvedená aj povinnosť samosprávy prijať všeobecne záväzné nariadenie, v ktorom určí výšku dotácie na mzdy a prevádzku na dieťa MŠ.

Finančná nedostupnosť ako najsilnejší alebo jeden z najsilnejších vplyvov, materská škola je najmenej dostupná pre chudobné rómske deti.

Zistenia naznačujú, že deti z rodín, ktoré sú chudobné, ale nespĺňajú podmienky pre pridelenie štátnej podpory ostávajú na konci radu na materskú školu – školy bez štátnej podpory pre všetky deti si rodičia dovoliť nemôžu a do škôl so štátnou podporou sa dostanú iba v prípade, že už má zabezpečený

stanovený podiel detí s nárokom na dotáciu. Systém selektovanej podpory považuje väčšina zainteresovaných za nespravodlivý.

Systém podpory pre deti z chudobných rodín je podľa všetkého nastavený zle, neobsiahne všetky deti, ktoré by pomoc potrebovali (štátne dotácie sú podľa respondentov nespravodlivo distribuované, resp. nedostávajú sa k všetkým, ktorí ich potrebujú), finančné a iné prekážky ostávajú ťažko prekonateľné. Viaceré starosti, napr. v súvislosti s poplatkami za MŠ, školskými výletmi, komplikovaným vykazovaním detí s nárokom na štátne dotácie, atď. sa prenášajú aj na vedenie škôl alebo zriaďovateľov.

Dotácia na úhradu tzv. skrytých nákladov spojených s navštevovaním materskej školy pre deti z nízkopríjmových rodín (školské výlety, ošatenie, obuv, cestovanie):

Štátna podpora nezahŕňa tzv. skryté náklady spojené s navštevovaním materskej školy (školské výlety, ošatenie, obuv, cestovanie, „dobrovoľné“ príspevky atď.). Je preto na mieste obava, ako sa s touto situáciou od roku 2021 vysporiadajú nízkopríjmové rodiny s deťmi zahrnutými do skupiny povinnej účasti na predprimárnom vzdelávaní. Zároveň je dôležité povedať, že obce a ani materské školy nemajú žiadne nástroje, ktoré by mohli využiť na podporu takýchto rodín využiť.

Bezplatná výchova a vzdelávanie detí z nízkopríjmových rodín od tretieho roka veku dieťaťa:

Pre mnohé deti môže jeden rok predstavovať príliš krátke časové obdobie na zvládnutie všetkých krokov potrebných pre úspešný vstup do základnej školy (napr.: začleniť sa do kolektívu, osvojiť si sociálne návyky a nadobudnúť všetky zručnosti a vedomosti potrebné na vstup do základnej školy a pod.).

Navýšiť sumu alokovanú na predprimárne vzdelávanie z podielových daní, povinnosť pre samosprávy poskytnúť 100% z tejto sumy materským školám a zavedenie povinnosti konzultácie prerozdelenia tejto sumy do jednotlivých položiek s vedením MŠ:

Podľa aktuálne platnej legislatívy musia obce materským školám poskytnúť min. 88% zo sumy, ktorá im bola podľa stanovených koeficientov pridelená na predprimárne vzdelávanie. Existujú obce, ktoré sa tejto hranice „držia“ a obce, ktorá materským školám poskytnú celých 100% z pridelenej sumy, prípadne ju navýšia z vlastného rozpočtu. Obec pridelenú sumu zároveň rozpočtuje (určuje výšku financií na konkrétne položky), často bez konzultácie s MŠ.

Zriaďiť Fond pre podporu predprimárneho vzdelávania detí z nízkopříjmových rodín:

Vytvoriť finančný fond, ktorý bude schopný flexibilne (časovo aj obsahovo) reagovať na lokálne potreby obcí a materských škôl a z ktorého budú môcť na základe jednoduchej žiadosti získať finančnú podporu. Podľa skúseností z ČR je takýto fond dobrým nástrojom na riešenie špecifických situácií (problémov) nedostupnosti predprimárneho vzdelávania pre deti z nízkopříjmových rodín.

NÁVRH OPATRENÍ ZAMERANÝCH NA ZEFEKTÍVNIENIE VEREJNEJ SPRÁVY

3 NÁVRH NA LEGISLATÍVNE ZMENY VZHĽADOM KU KAPACITNÝM
MOŽNOSTIAM PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA

Európska únia
Európsky sociálny fond

Dokument bol vytvorený v rámci projektu:

“Zefektívnenie verejných politík s dopadom na predprimárne vzdelávanie sociálne znevýhodnených skupín”.

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

www.reformuj.sk / www.oz-tobias.webnode.sk

3 NÁVRH NA LEGISLATÍVNE ZMENY VZHLADOM KU KAPACITNÝM MOŽNOSTIAM PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA

Základné východiská:

Zákon č. 254/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov;

Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky o materskej škole č. 306/2008 Z. z. v znení vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 308/2009 Z. z.;

Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe a samospráve a o mene a doplnení niektorých zákonov;

Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 527/2007 Z. z. o podrobnostiach a požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež.

Na predprimárne vzdelávanie sa prijíma spravidla dieťa od 3. - 6. rokov veku; dieťa, ktoré dovŕšilo 6. rok veku a ktorému bol odložený začiatok plnenia povinnej školskej dochádzky; dieťa, ktorému bolo dodatočne odložené plnenie povinnej školskej dochádzky; dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Výnimočne možno do materskej školy prijať aj dieťa od dvoch rokov veku, ak sú vytvorené vhodné materiálne, personálne a iné potrebné podmienky (predovšetkým kapacitné). Počet detí, ktoré môžu byť do materskej školy prijaté, závisí od kapacitných možností konkrétnej materskej školy. Kapacita sa určuje podľa § 3 ods. 2 vyhlášky MZ SR č. 527/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež.

Málo kapacít spolu s nejednoznačne vymedzenými kritériami na prijímanie detí spôsobujú, že určité skupiny detí ostávajú bez formálneho predprimárneho vzdelávania a mnohý z rodičov týchto detí o zaškolenosti v MŠ ani neuvažujú!

V materských školách sú kapacity MŠ hodnotené najmä v kontexte podaných prihlášok; zástupcovia samospráv posudzujú kapacity vo vzťahu k novoprijatej legislatíve (či bude v materskej škole dostatok miest pre deti s povinnou účasťou na predprimárnom vzdelávaní) a tiež vo vzťahu k potrebám obyvateľstva mimo segregovanej komunity.

Dôsledne sledovať dostupnosť MŠ v okresoch a lokalitách SR a zabezpečiť manažment dostupnosti predprimárneho vzdelávania:

Rozhodovanie o investovaní do rozširovania kapacít MŠ zo strany samosprávy je do istej miery politickým rozhodnutím miestneho zastupiteľstva. Ak sú postoje obyvateľov obce k obyvateľom MRK skôr odmietavé a potreba zvýšenia počtu miest v MŠ je najmä vo vzťahu k deťom z rómskej komunity, potom je riziko, že samospráva bude prihliadať na názory majoritného obyvateľstva a nezabezpečí dostatočné priestorové kapacity v MŠ pre všetky deti.

12

Pripravovať podrobné analýzy dostupnosti predprimárneho vzdelávania v obciach a mestách:

Potreba vychádzať pri manažovaní kapacít predprimárneho vzdelávania z vekových analýz detskej populácie v príslušnom veku je zrejmá. Aj v okresoch s najvyšším počtom odmietnutých žiadostí o prijatie do MŠ sú potreby rozširovania ich kapacít v jednotlivých obciach a mestách rôzne, zároveň platí, že údaje o počtoch odmietnutých žiadostí nemusia prinášať reálny obraz o dostupnosti predprimárneho vzdelávania.

Vypracovať (alebo využiť existujúce) vekové analýzy detí od 3 do 6 rokov a na ich základe hodnotiť kapacity MŠ a projektovať ich rozširovanie:

Podľa našich zistení sa v obciach veľmi nepracuje s vekovými analýzami detí, kapacity v materských školách sú hodnotené odhadom alebo na základe

podaných prihlášok, čo môže byť zavádzajúce najmä v prípade obcí s veľkými marginalizovanými komunitami.

Pripraviť sa na legislatívnu zmenu tak, aby MŠ bola dostupná pre všetky deti v obci od 3 rokov veku – garantovať zo zákona dostupnosť predprimárneho vzdelávania všetkým deťom vo veku od 3 rokov. Brať na zreteľ deti v marginalizovaných rómskych komunitách;

Povinnosť materských škôl pracovať s vekovými analýzami obyvateľov – detí predškolského veku. Chápať úlohy MŠ aj vo vzťahu k aktivizácii samosprávy a rodičov, ktorí prihlášku do MŠ nepodali:

Materské školy chápu svoje úlohy len vo vzťahu k deťom, ktoré sú v ich starostlivosti a kapacity hodnotia v kontexte podaných prihlášok (čo v mnohých lokalitách nekopíruje reálne potreby). Vzhľadom k našim zisteniam by bolo vhodné, ak by MŠ pôsobili aktivizačne jednak smerom k rodičom detí v príslušnom veku, ktorí si žiadosť do MŠ nepodali (a na to potrebujú poznať vekové analýzy detskej populácie v obci) a tiež smerom k samospráve (rozširovanie kapacít).

NÁVRH OPATRENÍ ZAMERANÝCH NA ZEFEKTÍVNIENIE VEREJNEJ SPRÁVY

4 NÁVRH NA LEGISLATÍVNE ZMENY VZHĽADOM K DODRŽIAVANIU
IKKLUZÍVNYCH PRINCÍPOV VZDELÁVANIA V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

Dokument bol vytvorený v rámci projektu:

“Zefektívnenie verejných politík s dopadom na predprimárne vzdelávanie
sociálne znevýhodnených skupín”.

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

www.reformuj.sk / www.oz-tobias.webnode.sk

4 NÁVRH NA LEGISLATÍVNE ZMENY VZHLADOM K DODRŽIAVANIU IKKLUZÍVNYCH PRINCÍPOV VZDELÁVANIA V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH

Základné východisko:

Zákon č. 254/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Výskum poukazuje na viacero problémov spojených s organizovaním predprimárneho vzdelávania – jedným z nich je oddelené vzdelávanie detí podľa ich etnicity alebo sociálneho zázemia (v samostatných triedach, pavilónoch, poschodiach, školách). Rozdeľovanie detí môže byť výsledkom cieleného konania alebo aj dôsledkom vplyvu viacerých faktorov (demografický vývoj v obci, finančná nedostupnosť MŠ pre deti z nízkopríjmových rodín, atď.). S ohľadom na prijatie zákona o povinnej dochádzke pre 5 ročné deti, je obava z rozširovania segregácie v materských školách opodstatnená.

Zadefinovať princípy inkluzívneho vzdelávania v štátnych dokumentoch a zabezpečiť ich zavádzanie v pedagogickej praxi:

15

Napriek akceptovaným záväzkom voči EÚ, formálne školské politiky poriadne nepoznajú termíny „inklúzia“ a „inkluzívne vzdelávanie“ a ani jeho obsah a význam. Aj napriek kurikulárnej reforme a proklamovanej snahe zo strany štátu, sa Slovenská republika zaraďuje medzi krajiny, ktoré vyčleňujú zo vzdelávacieho prúdu vysoké percento detí. Komplexné poňatie inklúzie vo vzdelávaní kladie náročné požiadavky na samotných tvorcov vzdelávacej politiky ohľadom zmeny rámca, štandardov a noriem vzdelávacej sústavy. Hoci je úloha pedagogických zamestnancov v procese inkluzívneho vzdelávania kľúčová, zodpovednosť nemôže byť ponechaná len na nich. Dôležitú úlohu pri zmenách vzdelávacieho systému zohrávajú štátne inštitúcie. Takáto snaha nutne znamená zmenu postojov a spôsobu fungovania kľúčových inštitúcií a preto vzdelávaciu politiku stavia pred náročnú a dlhodobú výzvu. Zavedenie princípov inklúzie znamená, že formovanie vedomostnej spoločnosti sa začne brať vážne.

Pripraviť podmienky, ktoré umožnia samosprávam efektívne riešenie segregácie v predprimárnom vzdelávaní detí z MRK:

- *Dôsledne sledovať podmienky priestorovej inklúzie v súvislosti s budovaním nových kapacít materských škôl;*
- *Prijať konkrétne opatrenia postupnej desegregácie detí z MRK v systéme vzdelávania.*

Ide o komplikovanú a citlivú tému, ktorá môže byť pre predstaviteľov moci na lokálnej úrovni problematická, aj preto by presadzovanie inklúzie a stratégií desegregácie nemali ostať iba na ich pleciach, zároveň by im nemala byť „vnucovaná“ bez rešpektu k lokálnym podmienkam. Tiež k prekonávaniu niektorých prekážok brániacich spoločnému vzdelávaniu všetkých detí potrebujú samosprávy efektívne nástroje (napr. na riešenie ekonomických bariér majú samosprávy veľmi málo možností).

Zabezpečiť finančné prostriedky a všetky potrebné podmienky (vrátane legislatívneho ukotvenia) na to, aby materinský jazyk rómskych detí nebol prekážkou v ich vzdelávaní;

**Systémovo zabezpečiť dostupnosť asistenta ovládajúceho rómsky jazyk
Riešiť problém (ne)zhody materinského jazyka a vyučovacieho jazyka v MŠ u časti rómskych detí;**

Zabezpečiť dostupnosť vzdelávania rómskeho jazyka pre pedagogických zamestnancov MŠ:

S jazykovou bariérou niektorých rómskych detí súvisí schopnosť MŠ ponúknuť týmto deťom odborný personál so znalosťou rómskeho jazyka. Potreba asistenta ovládajúceho zvyky a jazyk komunity bola na prvom mieste v potrebách deklarovaných riaditeľkami MŠ v našom dotazníkovom prieskume. Hneď za ňou sa umiestnila potreba pomoci so spoluprácou s rómskymi rodičmi. Aj rodičia, ktorí takú skúsenosť majú, pedagogických asistentov pochádzajúcich

z rómskej komunity oceňujú (poznajú detí, každodennú realitu, ovládajú rómsky jazyk). Ak deti bez znalosti slovenského jazyka prichádzajú do školy, v ktorej im nikto nerozumie a oni nerozumejú nikomu, potom sa prirodzene ich pocit ohrozenia a odlúčenia zvyšuje. Po vzore z Českej republiky navrhujeme, aby bola vytvorená pozícia asistenta materskej školy. Ten by musel pochádzať z komunity z ktorej prichádzajú deti do MŠ poznanie jazyka detí by muselo byť neodpušiteľnou podmienkou výberu.

Prijať a realizovať opatrenia smerujúce k eliminácii segregácie vo vzdelávaní vždy v kontexte lokálnych podmienok;

V súvislosti s budovaním nových kapacít MŠ dbať na spoločné vzdelávanie všetkých detí;

Vypracovať a realizovať lokálne stratégie postupnej desegregácie v školách (MŠ, ZŠ):

Výsledky nášho výskumu ukazujú že spoločné vzdelávanie všetkých detí nie je v mnohých lokalitách ani diskutované. Podmienky v obciach a mestách sú rôznorodé, preto nemožno prijať jedno riešenie platné pre všetky, rovnako nie je možné zjednotiť očakávaný výsledok (napr. v obciach s prevahou rómskeho obyvateľstva ťažko očakávať etnicky zmiešané školy).

Silnejšie sa angažovať aj v oblasti predprimárneho vzdelávania a jeho dostupnosti pre deti z nízkopríjmových rodín a rómske deti z marginalizovaných komunit. Stanoviť si konkrétne ciele v medziach kompetencií vlastnej profesie a pracovnej pozície;

Scitlivovať rodičov k spoločnému vzdelávaniu všetkých detí: napr. vytváraním priestoru na spoznávanie sa rodičov mimo MŠ;

Poskytovať rodičom z MRK informácie o možnostiach súvisiacich s predprimárnym vzdelávaním (možnosti podpory, atď.) a v prípade potreby im asistovať pri administratívnych úkonoch spojených s prihlasovaním dieťaťa do MŠ;

Byť oporou rodičom, najmä v obdobiach, keď deti poľavujú v dochádzke, pomáhať im s riešením prevádzkových problémov:

Sociálni pracovníci a zamestnanci MŠ majú skúsenosť, že dlhodobá podpora rodičov je účinná v udržaní dobrej dochádzky detí (motivácia, podpora pri riešení problémov), ale vyžaduje si personálne kapacity, ktoré materské školy nemajú. V niekoľkých obciach prevzali túto úlohu na svoje plecia terénni sociálni pracovníci, no ide skôr o ojedinelé príklady.

18

Dbáť na spoločné vzdelávanie všetkých detí, ktoré navštevujú MŠ (nerozdeľovať deti do tried podľa ich etnicity);

Pracovať na scitlivovaní rodičov z majority k prijatiu spoločného vzdelávania s rómskymi deťmi;

Prehodnotiť kritéria výberu detí do MŠ v prípade, že vylučujú časť detí z možnosti predprimárneho vzdelávania (napr. kritérium "zamestnanosti" rodiča);

Aktívne oslovovať rodičov detí vo veku od 3-5 rokov z MRK, ktorí nemajú skúsenosť s prihlasovaním dieťaťa do MŠ;

Prispôbiť sa potrebám detí z MRK – napr. prítomnosťou zamestnanca ovládajúceho materinský jazyk týchto detí:

Ako sme už uviedli, ide o citlivú a komplikovanú tému, do ktorej je potrebné vtiahnuť všetkých aktérov (vrátane rodičov z majority). Niekoľko sociálnych pracovníkov nám referovalo o dobrých skúsenostiach z obcí, v ktorých pracujú – keď spájanie detí do etnicky zmiešaných tried presadilo vedenie MŠ v spolupráci s vedením obce a táto stratégia bola akceptovaná všetkými rodičmi. Išlo však skôr o výnimočné skúsenosti, väčšie zastúpenie v našich fokusových skupinách mali pracovníci, ktorí prístup MŠ k vzdelávaniu detí z MRK hodnotili kriticky, napr. ako nespravodlivý (rómske deti sú do zmiešaných tried prísne vyberané alebo úplne odmietané), segregačný.

